

REGLEMENTAREA ECHILIBRAT MOTIVATĂ A STABILIZĂRII SISTEMULUI FINANCIAR NAȚIONAL

Dr. hab., prof. Gheorghe ILIADI

THE BALANCED MOTIVATED REGULATI- ON OF THE NATIONAL FINANCIAL SYSTEM STA- BILIZATIO

There are proposed the instruments and levers of the mechanism of coordinated influence of the financial means; on the basis of the new concepts of the evolutionary economy there is founded the modeling of the goods-money correlation as a prerequisite of the financial stability and there are recommended proposals for the adjustment of monetary, fiscal and economic macro-indicators in order to maintain the goods-monetary equilibrium, and the mechanism of stabilization of the national financial system.

Managementul financiar-creditar este un important instrument de influență a statului asupra formării unui mediu favorabil pentru exercitarea activității de întreprinzător, creșterea economică și crearea unui sistem sigur de protecție socială a populației.

Teoria și experiența țărilor cu relațiile de piață dezvoltate arată că evoluția economiilor naționale este precedată de o stabilizare financiară realizată în baza echilibrului financiar, adică a raportului marfă-bani în circulația monetară. Deosebit de importantă în acest sens este elaborarea unor măsuri analitice manageriale de formare a masei monetare, raportată la alți indicatori macroeconomici (creșterea PIB, nivelul inflației, mărimea deficitului bugetar, norma rentabilității în sectorul real etc.). Particularitățile managementului financiar-creditar impun și necesitatea unor teme noi evaluări analitice și propuneri bine argumentate din punct de vedere științific pentru perfecționarea unei reglementări echilibrat motivată a stabilizării sistemului.

În prezent, există un larg spectru de instituții financiare (organizații creditare, fonduri și proiecte cu capital străin) care realizează în Moldova diferite programe de finanțare a sectorului real al economiei naționale. În condițiile de restrângere a masei de numerar și a deficitului de resurse, băncile tind spre extinderea bazei de clienți, mai cu seamă din micul business (MB). Emisia eficientă va permite să se formeze premise financiare echilibrate pentru sporirea rolului stimulatoriu al sistemului fiscal și

condiții favorabile pentru transformarea economiilor și acumulărilor în investiții.

Creată de-a lungul secolelor în baza diferitelor curente și școli politico-economice, teoria business-ului și viziunile conceptuale ale menținerii stabilității și creșterii economice dictează abordările adecvate pentru modelarea unei politici rezonabile în ce privește raportul dintre măsurile de autoreglare a pieței și nivelul de intervenție a statului. Experiența mondială de asemenea arată că nivelul stabilității și durabilității creșterii economice sunt determinate de corelarea de măsuri, pe de o parte – de autoreglementarea indirectă a pieței, iar pe de altă parte – de influență directă a statului. Astfel, acesta din urmă asigură realizarea și menținerea stabilității financiare macroeconomice. La etapele ciclului economic, care caracterizează inflația, criza și depresia, regulatorii de piață devin mai slabi, cu o anumită întărire a rolului statului.

Modelarea logico-descriptivă cuprinde bazele metodice ale monitorizării stabilității economico-financiare, reperele organizatorico-informaționale ale estimărilor analitice privind conjunctura cererii și ofertei. Totodată, aceasta include și particularitățile tehnicilor și procedeele de reglementare a relațiilor bugetar-fiscale și creditar-monetare, care ar trebui luate în considerație sau în funcție de fenomene de criză în condițiile de „răcire” a economiei, sau în funcție de încetinire a relansării, în cazul „supra-încălzirii” economiei. Este important de menționat că la etapa inițială de înviorare și ascensiune a economiilor de piață, în majoritatea țărilor străine se încuraja o mai mare libertate a antreprenoriatului în raport cu implicarea statului. Cu alte cuvinte, tendințele de slăbire a mecanismului gestionării directive centralizate a redistribuirii resurselor s-au transformat sub influența liberalizării progresive a economiei și utilizării largi a măsurilor indirecte de reglementare bugetară și bancară.

De aceea, se pare că orice model național de reglementare a economiei trebuie să perpetueze posibilitatea statului de a influența echilibrul financiar prin tehnici selective fiscal-bugetare și monetar-creditar, racordate la procedeele tradiționale ale economiei evoluționiste.

Analiza demonstrează că, la etapa actuală, decalajele din activitatea structurilor de conducere este un adevărat flagel pentru economia moldovenească. Modernizarea reglementării financiar-creditar și economice, în condițiile actuale, este examinată prioritar, cu părere de rău, numai ca o activitate de supraveghere interdepartamentală a funcționării durabile a propriilor structuri organizatorice.

Situația se agravează și în urma faptului că in-

teresele diferitelor structuri guvernamentale, atunci când nu coincid, nici nu se contrazic: fiecare departament, grup de lobby sau structură corporativă vede și apreciază realitatea economică de pe poziția sa proprie. Prin urmare, apare o întrebare la nivel de interes național: cum să se ajusteze interesele departamentale înguste într-o decizie multilaterală, acceptabilă pentru toți? Răspunsul la această întrebare, în termeni generali, pare să fie văzut prin elaborarea unui mecanism unic de reglementare a echilibrului financiar care ar exclude posibilitatea de a judeca de pe o poziție separată despre realitate în întregime.

Eforturile depuse în vederea realizării echilibrului financiar urmează să fie centrate pe prioritățile dezvoltării economice (inovare, economisire a resurselor, reproducere lărgită, majorarea exporturilor etc.). Fundamentarea logico-descriptivă a echilibrului financiar trebuie să fie utilizată la elaborarea modelului matematic de imitație a relației marfă-bani. Spre marele nostru regret, constatăm că metodele tradiționale matematice și modelele liniare sunt inefficiente.

Totuși, la ora actuală, o serie de publicații științifice [1,2,4] descriu metode noi, avansate, de analiză și prognoză tehnico-științifică și socială, în care un rol deosebit îl joacă *econofizica*, care este și baza conceptuală a teoriei economiei evoluționiste. În opinia profesorului Mirkin, directorul Academiei de Finanțe a Federației Ruse, majoritatea metodelor de prognozare a crizelor financiare, bazate pe analiza econometrică sau construirea modelelor matematice liniare, sunt puțin utile. Cercetările, dezvoltate în ultimele două decenii, în domeniul econofizicii au descoperit legități fundamentale pentru metodele moderne de prognozare a dinamicii activelor financiare și evaluarea riscurilor financiare. De asemenea, au fost întreprinse încercări de a sintetiza diferite metode calitative, folosite în activitatea financiară pentru soluționarea unor sarcini practice.

Noua direcție de cercetare îmbină diferite tipuri de autoorganizare a sistemelor dificile neliniare, fapt ce permite a utiliza nu doar metodele fizicii teoretice, statisticii fizice și modelele mecanicii cuantice, dar și analiza locală multifractală a rândurilor temporare, metode de descoperire a modurilor și multe alte instrumente. Econofizica posedă o metodologie multilaterală și larg aprobată de lucru cu date experimentale. Un exemplu în acest sens este teoria a două fapte empirice [3] aparent contradictorii: necorelarea creșterii prețurilor pe intervale disjuncte (stabilitatea pieței) și corelarea diferențelor normate între cererea și oferta locală a activului dat. Aceasta permite a înțelege nu doar mecanismul dinamic care

asigură eficacitatea activității piețelor financiare, dar și cauzele posibile ale nestabilității lor. Datorită acestui fapt, concepția teoretică în cauză este deosebit de importantă de pe poziția nu doar a specificului problemei noastre, dar și a obiectului de investigații – modelarea sistemului financiar echilibrat ca premisă a influenței lui asupra creșterii stabile ulterioare a economiei. În acest scop mai poate fi utilizată teoria tranzițiilor de fază, a criticii autoorganizate, precum și metodele fizicii teoretice. Concomitent, folosirea lor e posibilă nu doar pe piața financiară, ci și în economie, business și procese sociale. După părerea mai multor autori, o importanță științifică și practică deosebită prezintă „ideea jocurilor” din teoria evoluționistă, argumentarea principiilor excepției strategiilor dominante și echilibrului cu ajutorul modelelor comportamentului adaptiv-imitativ, folosirea metodelor, împrumutate din fizică, construirea diagramei erorilor și altele [1, 3].

Pentru economiștii-cercetători, complexitatea acestei direcții științifice noi reprezintă posibilitatea unică de a poseda o totalitate de instrumente metodologice în procesul general de cunoaștere. Mai mult – de a identifica specificul științei sale, deciziile ei independente, argumentele și evaluările, concluziile și propunerile formulate în baza unor categorii, tendințe, legități ale științelor naturale și reale, separate de influența vectorilor ideologici și propagandistici care, deseori esențial, corectează și îndreaptă reperele analizei economice, ale prognozelor și recomandărilor.

De aceea, viziunile econofizicienilor, la prima vedere, par axiomatice. Totuși, ele sunt luate ca bază conceptuală pentru fundamentarea modelului echilibrului financiar al economiei și elaborarea măsurilor și propunerilor concrete de stabilitate a acesteia.

În contextul dat, primordială devine sarcina elaborării unui nou sistem de măsuri de stabilitate, care, în baza complexului de mijloace economice, financiar-creditare și administrativ-legislative, integrate sincron și legate reciproc, să echilibreze corelația masei monetare și a celei de marfă și să asigure, astfel, îndeplinirea flexibilă și mobilă a parametrilor de program a tuturor sectoarelor economiei naționale în întregime. Cu toate acestea, reperul de bază, prioritar și de perspectivă trebuie să fie menținerea stabilă a nivelului inflației în parametri optimi – ca un factor important al durabilității sistemului financiar al economiei naționale și ca o condiție de start necesară pentru creșterea durabilă.

Perioada parcursă de la începutul reformelor noi în economia națională, prin respingerea instrumentarului centralizat directiv-administrativ al gestionării economiei naționale, a confirmat că nu

există alternative pentru metodele imediate bugetare și bancare de reglementare a pieței. Însă tot viața reală dezvoltă fenomene noi, interconectate în economia națională, care reclamă o evaluare științifică a situației, elaborarea deciziilor metodologice justificate și adoptarea unor măsuri concrete menite să asigure stabilitatea și creșterea ulterioară a economiei naționale.

Potrivit principalelor prevederi conceptuale ale funcționării ciclului economic în sistemul economic de piață, după cum este cunoscut, corelația masei monetare și a marfurilor necesită o permanentă și oportună corecție. Acest fapt este caracteristic, în special, pentru circulația monetară, deoarece încălcarea echilibrului în oricare din cele două direcții posibile ale dezvoltării ei duce inevitabil sau către inflație, sau către deflație cu consecințele corespunzătoare pentru economie.

O astfel de abordare determină obiectul de bază al corecției masei monetare, a cărei schimbare va permite modificarea relațiilor monetar-marfare prin intermediul monitorizării nivelului real al inflației și reglementării lui directe prin instrumente financiare corespunzătoare.

Elaborarea, aprobarea și implementarea în practică a abordărilor principale, recomandate pentru formarea și funcționarea instrumentarului de stat al echilibrului financiar în condiții noi, ar trebui să conducă spre stabilizarea sectoarelor, financiar și real, ale economiei, întrucât anume aici, în mare măsură, contează legăturile legislative între categoriile de costuri și realitatea obiectivă. În același timp, se poate presupune că mișcarea spre sistemul financiar reînnoit, echilibrat și dinamic dezvoltat nu poate oferi rezultatul așteptat, dacă ea se va realiza fără un program de acțiuni bine gândit. Se impun, astfel, eforturi conștiente și concertate, bazate pe argumente științifice profunde.

Este nevoie de un program integrat de acțiuni, îndreptat spre tratarea stării financiare a economiei și, înainte de toate, spre atenuarea disproporției în producerea mărfurilor și dezechilibrării în sfera circulației. Aceste obiective sunt atinse prin metode analitice coordonate ale presiunii selective și procedee argumentate de alegere și selectare, a căror utilizare se întemeiază pe principiile evoluționismului economic. Influența complexă și orientată a instrumentelor indicate ale echilibrării va asigura, evident, o adaptare cu succes a structurilor instituționale ale pieței la condițiile corectate ale conjuncturii pieței, iar cele mai active din ele (inovatorii) vor avea posibilitate de dezvoltare mai largă și efectivă, vor fi reproduse stabil într-un sistem economic reînnoit. Doar în aceste condiții (adică prin echilibrarea

fluxurilor monetare și de marfă) pot fi create cele mai importante premise pentru o creștere economică durabilă. Până în prezent, după cum arată elaborările analitice, starea sferei de producere și servicii, precum și inflația galopantă influențează negativ asupra circuitului activelor de producție, înainte de toate, din cauza restricțiilor volumelor mijloacelor bănești proprii și atrase pentru realizarea procesului de producție.

Fără îndoială că în condițiile tranziției spre relații mature de piață, echilibrarea financiară a economiilor naționale este o chestiune imperioasă și de neamânat, deoarece perturbarea stabilității este factorul principal de reținere a creșterii economice. Acest fapt pune în fața autorităților centrale și a științei economice probleme actuale, care necesită elaborări noi, decizii metodologic argumentate. Iar complexul de măsuri organizațional-structurale atât la nivel central, cât și la cel local, trebuie să prevadă și garanții pentru procedurile menite să asigure echilibrul între masa monetară și de marfă.

Pentru soluționarea problemei dezbătute aici este nevoie, în opinia noastră, de crearea unei structuri interdepartamentale corespunzătoare pe lângă Guvernul Republicii Moldova – Comisia pentru Reglementarea Echilibrului Financiar al Economiei Naționale (CREFEN). Coordonarea activității departamentelor incluse în sistemul unic va asigura încasări echilibrate și la timp a masei monetare în sectorul real, va stimula dezvoltarea acesteia și va permite ca ea să devină o sursă stabilă și durabilă a creșterii economice.

În acest scop, va suporta modificări și conceptul monitoringului, care urmează să devină o bază informațional-analitică de pârghii și instrumente ale mecanismului de supraveghere și corectare operativă a echilibrului dintre masele monetară și de marfă.

Drept semnal pentru punerea în funcție a pârghiilor (instrumentelor) de stimulare sau de reținere corespunzătoare trebuie să servească indicatorii monitoringului sectorului financiar și celui real al economiei, care urmăresc integral indicatorii de dezvoltare și reflectă abaterile de inflație-deflație maximale și minimale admise, precum și dimensiunile normative, științific argumentate ale echilibrului financiar al economiei.

În legătură cu acestea, modelarea monitoringului trebuie să includă un șir de principii exprimate în valori cantitative care reprezintă reperatele organizatorico-informaționale ale dependenței reciproce între cerere și ofertă, precum și datele activității bancare, bugetare și economice într-un termen concret de analiză, reflectând astfel gradul impactului lor asupra nivelului inflației.

Astfel, sistemul de informare și semnalare operativă privind metodele și tehnicile analizei și evaluării stării de echilibru financiar al economiei are rolul unui instrument foarte important în obținerea unei informații depline și veridice, care poate fi utilizată la alegerea destinațiilor și priorităților privind starea echilibrului. Ea poate ajuta la luarea unor decizii speciale de stabilizare și la asigurarea unei reglementări operative a politicii economice.

Monitoringul, în calitate de sistem de informare și semnalare operativă privind metodele de analiză și evaluare a stării de echilibru financiar al economiei, are o mare importanță pentru etapa de tranziție la relațiile de piață în condițiile unor serioase disproporții interramurale, ale insuficienței acute de resurse (în primul rând, financiare), ale mobilității și instabilității indicatorilor social-economici.

Realizarea măsurilor de stabilizare determină necesitatea elaborării unui monitoring al circulației fluxurilor financiare, care asigură urmărirea tuturor fazelor a susnumitului proces la nivelul macroeconomic. Importanța esențială a acestuia este abordarea sa conceptuală, care prevede formarea modelului mecanismului unei economii competitive și inovațional orientate, îi evidențiază componenta națională și reflectă gradul (coeficientul) corelației marfă-bani ca premisă a creșterii macroeconomice.

Având în vedere faptul că datele monitoringului ne oferă posibilitatea determinării evoluției inflației, nivelul căreia, la rândul său, corespunde corelației marfă-bani, susnumitul sistem de urmărire a schimbărilor în această corelație ne permite corectarea ei, ce poate fi efectuată numai prin folosirea pârghiilor de influență asupra masei monetare.

Altfel spus, după elaborarea științifică și implementarea modelului EFEN (Echilibrului Financiar al Economiei Naționale), precum și a parametrilor organizațional-structurali ai noii instituții interdepartamentale, principala funcție a CREFEN va fi luarea deciziilor definitive în funcție de gradul efectiv al echilibrului financiar-creditar. Pentru fiecare din ministere și departamente (reprezentate, corespunzător, în calitate de membru al Comisiei, de cel puțin viceministru), va fi prevăzut un subsistem de macroindicatori cu valoarea limită de corectare a lor în funcție de situația economică din țară și tendințele de corectare a valorilor parametrilor în cadrul fiecărui departament. Propunerile de modificare a macroindicatorilor vor fi elaborate de către reprezentantul instituției responsabile de domeniul cercetare-dezvoltare, utilizând tehnicile și procedeele metodei de expertiză, și propuse semestrial Comisiei.

Realizarea măsurilor elaborate va permite ori-

entarea politicii monetar-creditare și fiscal-bugetare în direcția emisiei monetare și stimulării creditului (expansiune creditară) sau la reținerea și limitarea lor (restricția creditară). În acest fel, în condițiile reducerii activității de afaceri în sectorul real al economiei, descreșterii procesului de reproducție și intensificării șomajului, sectorul financiar va tinde să înviorze sfera de afaceri prin extinderea procesului de creditare, micșorarea ratei dobânzii și presiunii fiscale și prin acordarea îlesnirilor și subvențiilor. Și dimpotrivă, în condițiile redresării economice însoțită deseori de activități cu caracter speculativ, majorarea prețurilor, amplificarea disproporțiilor în economie, adică tot ce înseamnă „febra bursieră”, organele de conducere vor încerca să evite „supraîncălzirea” sferei de afaceri prin limitarea creditului, mărirea ratei dobânzii și nivelului impozitelor, reținerea emisiei diferitor modalități de plată etc.

Modelarea echilibrului financiar în economia autohtonă, bazată pe concepțiile teoriei economiei evoluționiste, impune problema elaborării unui sistem de măsuri stabilizatorii, chemat să asigure un set de regulamente economice financiar-creditare și administrative de drept, executarea sincronizată a parametrilor de program de dezvoltare a economiei de piață. Se presupune că funcționarea liberalizată a instrumentelor de reglementare indirectă a mecanismului de piață va fi completată cu mijloace de influență a statului, ceea ce în condițiile legislative a acestei îmbinări va crea premise favorabile pentru funcționarea sincronizată și eficientă a sectorului financiar și celui real al economiei naționale.

Formarea Comisiei de Reglementare EFEN și elaborarea materialelor informațional-analitice va permite menținerea operativă și eficientă la stadiul inițial (balansarea financiar-creditară) a stării financiare echilibrate a economiei naționale. Acest fapt e deosebit de important, deoarece neimplicarea instituțiilor de stat care asigură executarea și coordonarea, spre exemplu, a funcției de transmisie inversă, înseamnă practic că sistemul structural de gestionare a statului este nestabil, ceea ce va conduce inevitabil la dezechilibrarea financiară a economiei.

Toate acestea demonstrează nevoia elaborării grabnice a unui proiect de Lege cu privire la coordonarea acțiunilor pentru asigurarea echilibrării economiei. Cea mai importantă predestinație a ei constă în crearea și propunerea ansamblului de măsuri referitor la coordonarea acțiunilor direcționate spre menținerea economiei în parametrii stării echilibrate. Articolele proiectului de lege trebuie să elucideze conținutul bazelor economico-juridice de asigurare a stabilității financiar-economice. De asemenea, condițiile organizațional-informaționale

ale evaluărilor analitico-previzionale ale conjuncturii pieței și particularităților reglementării statale a relațiilor bugetar-fiscale și monetar-creditară determină condițiile stimulării economiei „răcite” sau încetinirea creșterii ei în cazul „încălzirii”.

Implementarea metodelor de formare și funcționare a totalității instrumentelor de reglementare a economiei cadrează cu condițiile noii argumentări și se bazează nemijlocit pe direcția inovatoare a științei – econofizica, ca parte conceptuală principală a teoriei economiei evoluționiste. Folosind aparatul (conceptual și matematic) dezvoltat al științelor naturale și exacte, cercetătorii sunt capabili să contribuie semnificativ la interpretarea concepțiilor fenomenelor economice. La etapa contemporană, când evenimentele economice se caracterizează prin folosirea noțiunilor economiei evoluționiste, cu diferite instabilități și bifurcații, statul trebuie să influențeze procesele economice la nivelul macroeconomiei. În același timp, e valabilă concluzia potrivit căreia tendința spre un sistem economic cu dezvoltare dinamică nu poate asigura rezultatul scontat, dacă ea parcurge calea de evoluție firească. Se face simțită nevoia de eforturi conștiente de transformare, bazate pe cercetarea științifică ulterioară a problemei în cauză și pe activitatea bine determinată a organelor

guvernamentale în domeniul reformelor de piață în economia națională.

Pornind de la aplicabilitatea practică a rezultatelor ce pot fi obținute de pe urma posibilităților modelării pe baza economiei evoluționiste a problemei respective, se impune necesitatea creării unei echipe creative provizorii de savanți, formată la joncțiunea cunoștințelor interdisciplinare, și a includerii ei în elaborarea proiectului științific corespunzător. Se prezintă ca oportună studierea ulterioară complexă a acestor noi și foarte strâns legate relații financiare, economice și administrative, chemate să asigure echilibrul financiar al economiei naționale, ca premisă a creșterii ei stabile și durabile.

Bibliografie

1. Дубовиков М. М., Первый конгресс по эконофизике в России, Журнал новой экономической ассоциации, Москва, 2009, <http://journal.econorus.org/pdf/NEA-2009-3-4.pdf>
2. Маевский В. И., Кондратьевские циклы, экономическая эволюция и экономическая генетика, ИЭ РАН, Москва, 1994.
3. Малинецкий Г. Г., Математические основы синергетики: Хаос, структуры, вычислительный эксперимент, Комкнига, Москва, 2005.
4. Семенко М. Г., Что такое Эконофизика, zakharov@kaluga.rosmail.com

Nina Arbore. *Păpuși*. 1921. Ulei pe carton. 66 x 73